

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME NAGRINĖJAMOS BYLOS SANTRAUKA

Bylos pavadinimas:	Laužikas prieš Lietuvą
Bylos numeris:	Nr. 42597/23
Konvencijos straipsniai:	6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalis 8 straipsnis (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) 13 straipsnis (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę)
Perduota Lietuvos Vyriausybei:	2025-06-16

Faktinių aplinkybių, skundų ir bylos dalyko santrauka.

Pareiškėjas skundžiasi dėl jo atleidimo iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) teisėjo pareigų.

Pareiškėjas, remdamasis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 6 straipsnio 1 dalimi, skundžiasi, kad procesas Teisėjų taryboje ir teismuose nebuvo teisingas, nes pareiškėjas neturėjo galimybės susipažinti su medžiaga, kuria grindžiami jam pareikšti kaltinimai, pareiškėjui nebuvo suteikta pakankamai laiko apsiginti Teisėjų taryboje, ir Teisėjų taryba bei teismai tinkamai neišnagrinėjo jo argumentų. Pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 8 straipsniu, skundžiasi, kad jo atleidimas iš LAT teisėjo pareigų remiantis įslaptintais ikiteisminio tyrimo duomenimis, gautais baudžiamajame procese slaptu sekimo būdu, prieštaravo nacionalinei teisei ir ES teisei. Galiausiai pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 13 straipsniu, taikomu kartu su Konvencijos 8 straipsniu, skundžiasi, kad neturėjo veiksmingos teisinės gynybos priemonės dėl ribotos bendrosios kompetencijos teismų kompetencijos – šie teismai patys negalėjo nagrinėti Respublikos Prezidento ir Seimo priimtų sprendimų ir buvo saistomi Konstitucinio Teismo 2022 m. balandžio 15 d. nutarime padarytų išvadų.

1999 m. Seimas paskyrė pareiškėją LAT teisėju. 2018 m. gruodį Generalinis prokuroras pradėjo ikiteisminį tyrimą pagal Baudžiamojo kodekso 228 straipsnio (Piktnaudžiavimas) 1 dalį prieš kelis teisėjus, įskaitant pareiškėją. Pareiškėjo atžvilgiu buvo įtariama, kad jis už atlygį teikė konsultacijas pažįstamai dėl nagrinėjamų bylų. Generalinis prokuroras 2019 m. vasario mėn. raštu informavo Respublikos Prezidentę apie atliekant ikiteisminį tyrimą gautus duomenis, be kita ko, dėl pareiškėjo veiksmų ir paprašė Respublikos Prezidentės leisti jį patraukti baudžiamojon atsakomybėn, suimti ar kitaip suvaržyti jo laisvę. 2019 m. vasario mėn. dekretu Respublikos Prezidentė sutiko, kad pareiškėjas būtų patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, suimtas arba kad kitaip būtų suvaržyta jo laisvė, ir sustabdė jo įgaliojimus iki galutinio sprendimo ikiteisminiame tyrime arba sprendimo baudžiamojame byloje įsiteisėjimo. Nenurodytomis datomis valdžios institucijos vykdė slaptą pareiškėjo sekimą.

2019 m. liepos mėn. Respublikos Prezidento atstovės Generalinio prokuroro leidimu susipažino su tam tikra ikiteisminio tyrimo medžiaga. Respublikos Prezidentas 2019 m. liepos 30 d. dekretu kreipėsi į Teisėjų tarybą prašydamas jos patarimo dėl teikimo Seimui atleisti pareiškėją iš LAT teisėjo pareigų, savo poelgiu pažėminus teisėjo vardą. Teisėjų tarybos nariai 2019 m. rugpjūčio 9 d. susipažino su tam tikra ikiteisminio tyrimo medžiaga. 2019 m. rugpjūčio 9 d. įvyko Teisėjų tarybos posėdis, kuriame dalyvavo pareiškėjas ir jo atstovas. Prieš posėdį ir jo metu pareiškėjas prašė pateikti medžiagą, kuria grindžiami jam pareikšti kaltinimai. Pareiškėjui buvo pateiktas Respublikos Prezidento dekretas, kuriuo kreiptasi į Teisėjų tarybą, ir Generalinio prokuroro raštas (prokuroro parengta trijų puslapių įtarimų pareiškėjui santrauka). Teisėjų taryba 2019 m. rugpjūčio 9 d. priėmė nutarimą, kuriuo patarė Respublikos Prezidentui teikti Seimui atleisti pareiškėją iš LAT

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME NAGRINĖJAMOS BYLOS SANTRAUKA

teisėjo pareigų, savo poelgiu pažėminus teisėjo vardą. Minėtame Teisėjų tarybos nutarime, be kita ko, nurodyti konkretūs pareiškėjo veiksmai – neformalus bendravimas su šiame nutarime nurodytais asmenimis teismuose nagrinėjamų konkrečių bylų klausimais, kuriuos Teisėjų taryba įvertino kaip nesuderinamus su teisėjo garbe, neatitinkančius Teisėjų etikos kodekso reikalavimų, pažėminusius teisėjo vardą bei pakenkusius teismo ir teismų sistemos autoritetui. Respublikos Prezidentas, atsižvelgdamas į Teisėjų tarybos patarimą, 2019 m. rugpjūčio 16 d. priėmė dekretą, kuriuo pateikė Seimui atleisti pareiškėją iš LAT teisėjo pareigų, savo poelgiu pažėminus teisėjo vardą. Remiantis EŽTT parengta bylos santrauka, atrodo, kad Seimo nariams buvo suteikta galimybė susipažinti su tam tikra ikiteisminio tyrimo medžiaga. Seimo 2019 m. rugsėjo 24 d. posėdyje priimtas Seimo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutarimas Nr. XIII-2436, kuriuo pareiškėjas atleistas iš LAT teisėjo pareigų, savo poelgiu pažėminus teisėjo vardą.

Pareiškėjas apskundė minėtus sprendimus Vilniaus apygardos teisme. 2020 m. lapkričio 10 d. Vilniaus apygardos teismas iš dalies patenkino pareiškėjo ieškinį. Jis panaikino Teisėjų tarybos nutarimą, be kita ko, nustatydamas, kad pareiškėjas nebuvo tinkamai informuotas apie jo atleidimo priežastis, kad Teisėjų taryba neįvertino, ar slapto sekimo būdu gautų duomenų naudojimas buvo teisėtas, ir kad pareiškėjui pareikšti kaltinimai nebuvo įrodyti. Teismas taip pat nusprendė, kad neturi kompetencijos vertinti Respublikos Prezidento dekreto ir Seimo nutarimo teisėtumo, ir nutarė kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti, ar Konstitucijai neprieštarauja Respublikos Prezidento dekretas ir Seimo nutarimas.

2022 m. balandžio 15 d. Konstitucinis Teismas priėmė nutarimą, kuriuo konstatavo, kad Respublikos Prezidento dekretas ir Seimo nutarimas neprieštarauja Konstitucijai, be kita ko, dėl to, kad jie buvo pagrįsti Teisėjų tarybos patarimu, pateiktu suteikus pareiškėjui galimybę pateikti savo argumentus ir tinkamai išnagrėnus visus svarbius faktus.

2023 m. sausio 9 d. Vilniaus apygardos teismas atmetė pareiškėjo ieškinį, be kita ko, nustatydamas, kad Teisėjų tarybos vykdyta procedūra suteikė pareiškėjui pakankamas procesines garantijas. 2023 m. balandžio 18 d. Lietuvos apeliacinis teismas paliko galioti šį Vilniaus apygardos teismo sprendimą, o 2023 m. liepos 28 d. LAT atsisakė priimti pareiškėjo kasacinį skundą nagrinėti.

Pateikiant šią peticiją EŽTT (2023 m. lapkričio 28 d.), baudžiamoji byla prieš pareiškėją buvo nagrinėjama pirmosios instancijos teisme.

Pirma, šioje byloje EŽTT vertins, ar pareiškėjas turėjo teisingą bylos nagrinėjimą nustatant jo civilines teises ir pareigas pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį. Konkrečiai:

(a) Ar pareiškėjui buvo suteikta pagrįsta galimybė pateikti savo argumentus tokiomis sąlygomis, kurios nesudarytų jam iš esmės nepalankios padėties valdžios institucijų, inicijuojančių prieš jį drausminės atsakomybės procesą, atžvilgiu?

(b) Ar pareiškėjas turėjo galimybę susipažinti su visais drausminės bylos nagrinėjimo metu pateiktais įrodymais ar pastabomis ir dėl jų pateikti pastabas?

EŽTT remiasi pareiškėjo teiginiu, kad jam pateikti kaltinimai buvo pagrįsti ikiteisminio tyrimo medžiaga, prie kurios jis neturėjo visiškos prieigos, ir kad prieiga prie šios medžiagos buvo suteikta Teisėjų tarybos nariams, Respublikos Prezidento atstovams ir Seimo nariams.

(c) Ar nacionalinės valdžios institucijos ir teismai rėmėsi pagal vidaus teisę neteisėtai gautais įrodymais?

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME NAGRINĖJAMOS BYLOS SANTRAUKA

Antra, EŽTT taip pat vertins, ar pareiškėjo atleidimas iš LAT teisėjo pareigų turėjo didelės įtakos jo privačiam gyvenimui, kad būtų taikomas Konvencijos 8 straipsnis. Nedarant įtakos pirmiau nurodytam klausimui ir darant prielaidą, kad taikytinas Konvencijos 8 straipsnis, EŽTT nagrinės, ar buvo pažeista pareiškėjo teisė į privataus gyvenimo gerbimą dėl to, kad jis buvo atleistas remiantis:

(a) ikiteisminio tyrimo metu gauta medžiaga, kuri nebuvo išslaptinta;

(b) slapto sekimo duomenimis, kurie buvo surinkti ikiteisminio tyrimo metu.

Trečia, EŽTT vertins, ar pareiškėjas turėjo veiksmingą vidaus teisinės gynybos priemonę dėl savo skundo dėl jo atleidimo iš LAT teisėjo pareigų pagal Konvencijos 8 straipsnį, kaip reikalaujama pagal Konvencijos 13 straipsnį? Visų pirma, ar skundas bendrosios kompetencijos teismams buvo veiksminga teisinės gynybos priemonė, atsižvelgiant į tai, kad:

(a) bendrosios kompetencijos teismų kompetencija apsiribojo Teisėjų tarybos pateikto patarimo nagrinėjimu ir neapėmė Respublikos Prezidento ir Seimo priimtų sprendimų;

(b) Konstitucinio Teismo 2022 m. balandžio 15 d. nutarime padarytos išvados dėl Teisėjų tarybos patarimo.